

Istraživanje o uticaju epidemije virusa kovid 19 na položaj osetljivih grupa u Republici Srbiji (Romi i Romkinje)

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Izdavač:

Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije

Lektura:

Ana Podkrajac

Dizajn i priprema:

Dalibor Jovanović

Godina izdanja:

Septembar 2021.

PODRŠKA: Izradu ove publikacije omogućila je Vlada Švajcarske u okviru projekta „Podrška unapređenju socijalnog uključivanja u Republici Srbiji“.

NAPOMENA: Ova publikacija ne predstavlja zvaničan stav Vlade Republike Srbije, kao ni Vlade Švajcarske. Svi pojmovi upotrebljeni u publikaciji u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški iženski rod lica na koja se odnose.

Sadržaj

UVOD	3
GLAVNI NALAZI	4
METODOLOGIJA.....	5
PRIKAZ ODGOVORA	6
Seoska domaćinstva	6
I. Demografski podaci	6
II. Odgovori na pitanja u kontekstu epidemije virusa covid-19	10
Domaćinstva u gradu Vranju	17
I Demografcki podaci	17
II. Odgovori na pitanja u kontekstu epidemije virusa covid-19	22
Domaćinstva u opštini Bujanovac	32
I. Demografcki podaci	32
II. Odgovori na pitanja u kontekstu epidemije virusa covid-19	37
GLAVNI NALAZI I PREPORUKE	49

UVOD

Od marta 2020. u Republici Srbiji državni organi sprovode mere koje se odnose na sprečavanje i zaštitu od zaraze virusom korona. Pandemija je značajno uticala na okolnosti u zemlji, a promene koje su usledile zbog novonastale situacije proizvele su još veći pritisak i dodatno otežale položaj ranjivih i marginalizovanih društvenih grupa u Srbiji.

Ovo ispitivanje sprovedeno je s ciljem da se utvrde potrebe romskih domaćinstava s područja juga Srbije (područje grada Vranja, opštine Bujanovac i sela Pavlovac) i uticaj epidemije virusa COVID-19 na njihove prihode i potrošnju.

Istraživanje je obavljeno u julu 2020. i sprovedeno je u 200 romskih domaćinstava na području grada Vranja, opštine Bujanovac i sela Pavlovac. Prikupljanje podataka i pisanje izveštaja obavio je tim koji je okupio Romski centar za demokratiju.

U Vranju, 10. avgusta 2020. godine.

GLAVNI NALAZI

Ovo istraživanje sprovedeno je s ciljem da se utvrde potrebe romskih domaćinstava s područja juga Srbije i uticaj epidemije virusa COVID-19 na njihove prihode i potrošnju. Prikupljanje podataka sprovedeno je u julu 2020. u romskim domaćinstvima na području grada Vranja, opštine Bujanovac i sela Pavlovac. U urbanom području, u seoskom području i u podstandardnim naseljima ispitano je ukupno 200 domaćinstava sa oko 1000 članova različitog uzrasta.

Između ostalog, istraživanje je pokazalo sledeće:

- Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, broj onih u kojima su mere preduzete od strane državnih organa ocenjene kao adekvatne (35%) manji je u odnosu na broj domaćinstava u kojima su mere države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranijivijih u društvu tokom epidemije bile ocenjene kao neadekvatne (65%). Ujedno, ispitanci su ukazali na to da su tokom epidemije bili prepušteni sami sebi i da su se mahom oslanjali na podršku komšija ili rodbine. Iz navedenog proizilazi pre svega da u kriznom period romska zajednica nije prepoznala institucije kao čvrst oslonac i izvor podrške.
- Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava u seoskom području, udeo onih u kojima su svi nužni rashodi mogli biti pokriveni za vreme epidemije iznosi 14,6%. Od ukupnog broja ispitanih na području grada Vranja, domaćinstva u kojima su svi nužni rashodi mogli biti pokriveni zastupljena su u udelu koji iznosi tek 13,7%, dok od ukupnog broja ispitanih na području Bujanovca, ova domaćinstva obuhvataju samo 5%. Takođe, prema percepciji ispitnika u svim domaćinstvima, za slučaj da se zahtevi za značajnim socijalnim distanciranjem nastave u naredna tri meseca, poteškoće ili izrazite poteškoće mogle bi se javiti u skoro svim aspektima funkcionisanja njihovih domaćinstava. Proizilazi, dakle, da je na ovom području otpornost romske zajednice na dodatni pritisak koji stvara epidemija skoro nepostojeća.
- Od ukupnog broja seoskih domaćinstava, najviše je onih u kojima je član domaćinstva sa najznačajnjom ostvarenom zaradom ostao bez posla (75,6%). Takođe, od ukupnog broja ispitanih domaćinstava u Bujanovcu, ona u kojima je sve ostalo isto i radi se kao i pre krize zastupljena su u udelu koji iznosi 15%, dok u Vranju taj udeo iznosi samo 7,5%. Iz stavova ispitnika proizilazi da, iako situacija ni pre epidemije nije bila bez teškoća, nove okolnosti značajno su otežale položaj pripadnika romske zajednice koji rade i zarađuju.
- Kroz stavove ispitnika u prvi plan došlo je i pitanje resursa koji su potrebni u novim okolnostima kako bi se osiguralo da deca prate nastavu (na primer, redovno napajanje strujom, TV uređaj s adekvatnim signalom i uslugom televizije, internet, pametni telefoni itd.). Nove okolnosti otvorile su pitanja kao što su postojanje uslova da se romska domaćinstva prilagode novim okolnostima tj. njihovom efektu na školovanje dece.
- Najučestalije navođena vrsta podrške koja je najpotrebnija u naredna tri meseca, u svim domaćinstvima bila je finansijska pomoć, zatim pomoć u zdravstvenim uslugama i lekovima, higijenskim potrepštinama i ogrevu, pomoć za bebe i decu, ali i pomoć ili podrška u pronalaženju posla.
- U procesu ispitivanja prikupljena su svedočanstva tj. određeni navodi članova domaćinstava o nepravilnostima u procesu podele pomoći.
- Iz sprovedenog istraživanja proizilazi da je epidemija pojačala loše aspekte trenutnog položaja zajednice, dodatno opteretila i povećala postojeće rizike i izuzetno loš ekonomski položaj u kome se romska zajednica inače nalazi.

METODOLOGIJA

Ovaj dokument sadrži rezultate analize povratnih informacija dobijenih ispitivanjem građana u romskim domaćinstvima na području grada Vranja, opštine Bujanovac i sela Pavlovac tokom jula 2020. godine. U urbanom području, u seoskom području i u podstandardnim naseljima ispitivanjem je obuhvaćeno ukupno 200 domaćinstava u kojima živi 1001 lice različitog uzrasta.

U gradu Vranju Romi čine 10% ukupne gradske populacije. U opštini Bujanovac Romi čine 31% ukupne populacije.

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, 80 je ispitano u Vranju, i to na području Gornje čaršije, u Panađurištu, u Sarajini i u Odžinki. Ova domaćinstva zajedno imaju 297 članova.

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, 41 seosko domaćinstvo ispitano je u selu Neradovac (između Bujanovca i Vranja), u kojem pretežno živi romska populacija. Ova domaćinstva ukupno broje 239 članova.

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, 79 je ispitano u opštini Bujanovac, na području naselja Đura Jakšić, Sportska hala – Novo naselje i u izbegličkom kolektivnom centru u kojem su smeštena interna raseljena lica s Kosova i Metohije (romske porodice). Ovaj centar zbog loših higijenskih uslova spada u podstandardna naselja. Ukupan broj stanovnika ovog naselja jeste 1280. U 79 domaćinstava koja su obuhvaćena ovim ispitivanjem živi ukupno 465 lica.

Svi anketari koji su prikupljali podatke dugogodišnji su saradnici Romskog centra za demokratiju i obučeni su za sprovođenje ovog ispitivanja tokom posebnog sastanka.

Istraživanje je sprovedeno na osnovu unapred pripremljenog upitnika sa pitanjima zatvorenog i otvorenog tipa.

* * *

U nastavku dokumenta sledi pregled odgovora prikupljenih u 200 romskih domaćinstava.

PRIKAZ ODGOVORA

Seoska domaćinstva

I. Demografski podaci

0 Opšta pitanja o domaćinstvu

0.1.1 Koliko članova ima domaćinstvo (uneti broj):

Broj članova	Broj domaćinstava
2 člana	4
3 člana	1
4 člana	7
5 članova	7
6 članova	9
7 članova	4
8 članova	2
9 članova	5
11 članova	2

Ispitivanje stavova obavljeno je u ukupno 41 domaćinstvu, u ruralnim područjima Pčinjskog okruga.

Sva domaćinstva ukupno imaju 239 članova.

0.1.2 Da li je vaša porodica jednoroditeljska (samohrani roditelj)

DA	NE
4	37

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava jednoroditeljske porodice zastupljene su u udelu koji iznosi 9,76%.

0.1.3 Podaci o članovima domaćinstava starijim od 15 godina

0.1.3.1 Uzrast članova domaćinstava starijih od 15 godina:

Uzrast	Broj članova domaćinstava
16	2
17	4
18	7
19	1
21	9
23	7
28	4
24	6
26	6
20	10
22	10
25	7
35	1
33	1
34	1
38	1
39	5
30	1
31	1
36	1
37	1
32	3
44	3
46	1
48	1
49	1
42	7
45	3
41	8
43	5
40	10
50	1
52	3
53	3
59	2
58	5
51	1
55	1
63	3
60	6
67	1
62	3
65	3
70	1

U svim ispitanim domaćinstvima ukupan broj članova starijih od 15 godina je 161.

0.1.3.2 Najviši nivo obrazovanja:

Obrazovanje	Broj članova domaćinstava
bez obrazovanja	1
osnovna škola	40
srednja škola	10
viša škola	-

Od ukupnog broja članova ispitanih domaćinstava, članovi porodica sa nekim završenim nivoom obrazovanja (osnovnim, srednjim) zastupljeni su u udjelu koji iznosi 21%.

0.1.3.3 Status zaposlenosti:

Status zaposlenosti	Broj domaćinstava
školuje se / na obuci je	-
zaposlen	-
nezaposlen	41
nije sposoban/-bna za rad	-
u penziji	-

Od ukupnog broja članova ispitanih domaćinstava nema članova porodica sa zaposlenjem.

0.1.4 Tip naselja u kojem živite

Tip naselja	Broj domaćinstava
a. gradsko	-
b. prigradsko	-
c. podstandardno	-
d. seosko	41

Sva domaćinstva u kojima je ovaj deo ispitivanja stavova sproveden locirana su u seoskoj sredini.

0.2 Da li u domaćinstvu ima dece do 15 godina?

DA	NE
31	10

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, ona u kojima ima dece do 15 godina zastupljena su u udjelu od 75,6%.

U domaćinstvima u kojima ima dece do 15 godina, dalji odgovori doneli su sledeće podatke:

- 0.2.1 u 31 domaćinstvu živi ukupno 73 dece uzrasta do 15 godina;
- 0.2.2 u 31 domaćinstvu živi ukupno 42 dece predškolskog uzrasta (0–6 godina);
- 0.2.3 u 31 domaćinstvu živi ukupno 31 dete osnovnoškolskog uzrasta (7–15 godina);
- 0.2.4 u 31 domaćinstvu živi ukupno petoro dece sa smetnjom ili invaliditetom.

0.3 Da li je neko od članova porodice stariji od 65 godina korisnik/-ica usluga socijalne zaštite?

DA	NE
3	38

U svim ispitanim domaćinstvima ukupan broj članova starijih od 65 godina koji su korisnici usluga socijalne zaštite je tri.

U domaćinstvima sa članovima starijim od 65 godina koji su korisnici usluga socijalne zaštite dalji odgovori bili su kako sledi:

- nema korisnika usluga smeštaja u ustanovama socijalne zaštite (dom za starija lica);
- nema korisnika usluge pomoć u kući;
- kao usluge koje se koriste navedeni su socijalna pomoć (2) i penzija (1).

0.4 Da li u domaćinstvu ima članova sa hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom?

DA	NE
28	13

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, ona u kojima ima članova sa hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom zastupljena su u udelu koji iznosi 68%.

Za domaćinstva u kojima ima članova sa hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom ispitivanje je pokazalo sledeće:

- u 12 domaćinstava živi ukupno po jedan član sa hroničnim oboljenjem i/ili invaliditetom;
- u 5 domaćinstava žive po dva člana sa hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom;
- u 2 domaćinstva žive po tri člana sa hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom.

Ukupan broj domaćinstava u kojima članovi pružaju potrebnu negu hronično bolesnom/-im i/ili funkcionalno zavisnom/-im članu/-ovima domaćinstva i/ili se koriste određene usluge iz zdravstvenog sistema i/ili socijalne zaštite jeste sedam.

U ovim domaćinstvima:

- u jednom slučaju koristi se usluga personalnog asistenta;
- u šest preostalih slučajeva, kao usluge koje koriste, ispitanci su naveli sledeće:
 - dete na bolničkom lečenju;
 - odlazak u dom zdravlja;
 - doniranje bubrega sinu;
 - odlazak kod lekara;
 - slušni aparat;
 - odlazak na bolničko lečenje.

Ukupan broj domaćinstava u kojima su članovi domaćinstva sa hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom korisnici smeštaja u ustanovama socijalne ili zdravstvene zaštite (specijalizovanih bolničkih ustanova, domova za smeštaj osoba sa smetnjama u razvoju i sl.) jeste četiri.

U ovim domaćinstvima, kao vrstu smeštaja koja se koristi ispitanci su naveli sledeće:

- Institut za majku i dete u Beogradu;
- neka specijalizovana bolnička ustanova;
- odlazak kod logopeda;
- bolnička ustanova.

0.5 Da li je neki član domaćinstva korisnik nekog novčanog davanja?

Novčano davanje	DA	NE
0.5.1 novčana socijalna pomoć	7	34
0.5.2 dečji dodatak	31	10
0.5.3 roditeljski dodatak	4	37
0.5.4 naknada zarade ili plate za vreme porodiljskog odsustva	-	41
0.5.5 ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta	1	40
0.5.6 osnovna prava boraca, vojnih invalida i porodica palih boraca	-	41
0.5.7 tuđa nega i pomoć	3	38
0.5.8 stipendija za srednjoškolce i/ili studente	-	41
0.5.9 jednokratna novčana pomoć lokalne samouprave (opština, grad)	1	40
0.5.10 drugo (navesti koje)	-	-

Ukoliko je određeni član domaćinstva korisnik nekog novčanog davanja, to je onda dečji dodatak (najučestalije novčano davanje) i/ili je u pitanju novčana socijalna pomoć.

0.6 Da li smatrate da je Vaše domaćinstvo u stanju da pokrije neočekivani trošak u iznosu od 100 evra?

DA	NE
2	39

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, ona koja bi mogla da pokriju neočekivani trošak u iznosu od 100 evra zastupljena su u udelu koji iznosi 4,8%.

0.7 Koliki su mesečni prihodi po članu vašeg domaćinstva?

Mesečni prihod	Broj domaćinstava
do 50 evra	22
50–100 evra	8
100–200 evra	10
preko 200 evra	1

Od ukupnog broja domaćinstava, najviše je onih čiji je mesečni prihod po članu domaćinstva do 50 evra (53,6%).

II. Odgovori na pitanja u kontekstu epidemije virusa covid-19

1. Šta se promenilo u Vašem domaćinstvu nakon izbijanja epidemije virusa COVID-19?

Okolnost	Stepen promene					
	Značajno pogoršanje	Delimično pogoršanje	Bez promena	Delimično poboljšanje	Značajno poboljšanje	Bez odgovora
1.1 prihodi domaćinstva	33	3	5	-	-	
1.2 mogućnost izmirivanja redovnih obaveza	33	3	5	-	-	
1.3 kvalitet ishrane	33	3	5	-	-	
1.4 ostvarivanje prava na redovnu zdravstvenu zaštitu (redovna terapija, zakazani pregledi...)	28	3	10	-	-	
1.5 zabrinutost za sopstvenu i budućnost moje porodice	33	3	5	-	-	
1.6 poverenje da će se neko pobrinuti za mene i moju porodicu	33	3	5	-	-	
1.7 ¹ mogućnosti za korišćenja usluga socijalne zaštite (gerontodomaćin/-ica, pomoć u kući, dnevni boravak...)	1	1	1	-	-	
1.8 ² mogućnost organizovanja brige o deci	20	1	6	-	-	4
1.9 uslovi za školovanje dece	22	1	3	-	-	5
1.10 nešto drugo	-	-	-	-	-	

Prema percepciji ispitanika, izrazitija pogoršanja dogodila su se u skoro svim aspektima funkcionalisanja domaćinstva – u vezi sa prihodima, u vezi s mogućnošću izmirivanja redovnih obaveza, kvaliteta ishrane, a drastično je porasla i zabrinutost za sopstvenu i budućnost svoje porodice. Takođe, drastično je opalo poverenje ispitanika da će se neko pobrinuti za njih i njihove porodice.

U domaćinstvima s decom, kao značajno pogoršane okolnosti ispitanici percipiraju one koje se vezuju za mogućnost organizovanja brige o deci, kao i okolnosti u vezi sa školovanjem dece.

¹ Domaćinstva koja su u opštem delu upitnika odgovorila da imaju korisnike usluga socijalne zaštite odgovarala su na pitanje 1.7.

² Domaćinstva koja su u opštem delu upitnika odgovorila da imaju decu u domaćinstvu odgovorila su na pitanja 1.8. i 1.9.

Direktan uticaj epidemije virusa COVID-19 na (formalnu i/ili neformalnu) radnu aktivnost člana domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu

2. Da li je epidemija virusa COVID-19 uticala na radnu aktivnost člana vašeg domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu?

Vrsta promene	Broj domaćinstava
a. sve je ostalo isto, radi se isto kao i pre krize	8
b. zadržao posao, ali je bilo uticaja krize	1
c. izgubio posao	31
d. bez odgovora	1

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava najviše je onih gde je član domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu ostao bez posla (75,6%).

2.1 Da li smatrate da ćete moći da zadržite isti status i ukoliko se kriza nastavi?

a)	
DA	NE
3	5

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava u kojima nije bilo promena (a) manje je onih čiji članovi veruju da će isti status moći da zadrže i ukoliko se kriza nastavi (3) u odnosu na broj onih koji ipak ne veruju da će isti status moći da zadrže (5).

2.2 Najznačajnija promena do koje je došlo na radnom mestu:

U okviru odgovora na ovo pitanje ispitanici su uglavnom navodili da su izgubili posao i zaradu i da se nadaju da će ga uskoro pronaći. Veliki broj ispitanika jesu muzičari koji su izgubili angažmane usled nastale situacije.

2.3 Kako ocenujete mogućnosti ponovnog pronaleta posla ili vraćanja na stari posao nakon završetka krize?

Mogućnost	Broj domaćinstava
1. nemoguće je	10
2. minimalne su šanse	4
3. šanse su pola-pola	5
4. donekle izvesno	6
5. potpuno izvesno	6

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava u kojima su članovi sa najznačajnjom ostvarenom zaradom izgubili posao, nešto je više onih čiji članovi ne veruju da će ponovo pronaći posao ili se vratiti na stari nego onih u kojima smatraju da je donekle ili potpuno izvesno da će se starom poslu vratiti pošto se kriza okonča.

Direktni uticaj epidemije virusa COVID-19 na troškove domaćinstava

2.4 Da li je bilo promene u strukturi potrošnje vašeg domaćinstva?

DA	NE
8	33

- Da, bilo je promena u strukturi potrošnje (ako je odgovor „da“, postaviti pitanje 2.5).
- Ne, nije bilo promene u strukturi potrošnje, kupujemo isto što i pre krize.

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, promena u strukturi potrošnje zastupljena je kod 19% ispitanika.

2.5 Kako se promenila potrošnja u Vašem domaćinstvu nakon izbijanja epidemije virusa COVID-19?

Vrsta promene	Broj označenih odgovora
a. kupujem(o) samo osnovno, ostale rashode smo odložili	7
b. kupujem(o) jeftinije proizvode	4
c. kupujem(o) manje količine	7
d. drugo (navesti šta)	1

Najveći broj domaćinstava kupovao je samo osnovne proizvode, a ujedno i manje količine proizvoda koji su im neophodni. Kao drugu promenu u potrošnji, ispitanici su naveli kupovinu (higijenskih) maski i rukavica.

2.6 Koji deo ukupnih troškova Vašeg domaćinstva, prema Vašoj proceni, čine hrana i bezalkoholna pića?

Vrednost	Broj domaćinstava
100%	5
90%	7
80%	19
70%	6
60%	3
50%	1
40%	-
30%	-

Od ukupnog broja ispitanih, najviše je domaćinstava u kojima hrana i bezalkoholna pića čine 80% ukupne potrošnje domaćinstva.

2.7 Da li je kao posledica krize došlo do promene rashoda za hranu i bezalkoholna pića?

DA	NE
38	3

- Da, kupujemo manje (ako je odgovor „da“, postaviti pitanje 2.8).
- Ne, kupujemo isto kao i do sada.

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, ona u kojima je kao posledica krize došlo do promene rashoda za hranu i bezalkoholna pića (kupuje se manje proizvoda) zastupljena su u udelu koji iznosi čak 92%.

2.8 Kako su se promenili troškovi Vašeg domaćinstva za hranu i bezalkoholna pića?

Vrsta promene	Broj označenih odgovora
a. kupujem(o) samo osnovno	12
b. kupujem(o) jeftinije proizvode	7
c. kupujem(o) manje količine	24
d. drugo (navesti šta)	2

Do promene u potrošnji za hranu i bezalkoholna pića došlo je tako što je najveći broj domaćinstava kupovao samo osnovne proizvode, a ujedno i manje količine proizvoda.

Ispitanici su dodali da ne izmiruju dugovanja – da ne plaćaju internet, kao i da „ne izmiruju dug prema državi (struja, voda)“.

2.9. Da li postoje nužni rashodi kojih ste morali da se odreknete za vreme epidemije virusa COVID-19?

DA	NE	
35	6	<ul style="list-style-type: none"> – Da, rashode za... – Ne, sve nužne rashode uspevam da pokrijem.

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, ona u kojima su svi nužni rashodi mogli biti pokriveni za vreme epidemije čine samo 14,6%.

Kao nužne rashode kojih su se morali odreći ispitanici su naveli: rashode za režije (struja, internet), kvalitetnu i adekvatnu ishranu, sredstva za higijenu.

2.10. Pod prepostavkom da će se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastaviti u naredna tri meseca, kako ocenjujete mogućnosti vašeg domaćinstva da:

Okolnost	Veoma teško	Donekle teško	Ni teško ni lako	Donekle lako	Ocena		Bez odgovora
					Veoma lako	-	
a. da izmiri sve redovne obaveze koje ima	41	-	-	-	-	-	-
b. da priušti adekvatnu ishranu svim članovima domaćinstva	24	-	-	17	-	-	-
c. da dođe do informacija koje će članovima domaćinstva pomoći da se zaštite od prenošenja virusa	40	-	-	1	-	-	-
d. da priušti dovoljne količine zaštitnih maski, rukavica i sredstava za dezinfekciju za celo domaćinstvo	33	-	-	7	-	-	1
e. da obezbedi potreban novac za negu i brigu o starijim, hronično bolesnim i/ili funkcionalno zavisnim članovima domaćinstva	33	-	-	7	-	-	1
f. da obezbedi potreban novac za lekove i redovno lečenje	23	-	-	18	-	-	-
g. da obezbedi potreban novac za školovanje dece (ukoliko u domaćinstvu ima dece)	26	-	-	3	-	-	2
h. da ostvari prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja...)	36	-	-	3	-	-	2

Prema percepciji ispitanika, a za slučaj da se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastave u naredna tri meseca, izrazite poteškoće mogle bi se javiti u skoro svim pobrojanim aspektima funkcionisanja njihovih domaćinstva.

Ipak, najizrazitije poteškoće mogle bi se javiti u nekoliko aspekata funkcionisanja domaćinstava: – najpre, skoro sva domaćinstva ne bi bila u mogućnosti da izmiruju sve redovne obaveze koje imaju; dalje, kao poseban izazov percipiran je dolazak do informacija koje bi pomogle da se zaštite od prenošenja virusa, potom, obezbeđivanje novca potrebnog za školovanje dece (u domaćinstvima s decom) i, na kraju, kod ostvarivanja prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja...).

Ocena mera države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu

2.11 Kako ocenjujete mere države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom epidemije virusa COVID-19?

Ocena	Broj domaćinstava
a. kao adekvatne	24
b. nisu bile adekvatne	17
c. ne znam	-

U većini ispitanih domaćinstava mere su ocenjene kao adekvatne (58%), dok su u nešto manjem broju mere države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom epidemije bile ocenjene kao neadekvatne (41%).

U skupu domaćinstava u kojima su mere države bile označene kao adekvatne istaknuto je sledeće:

- u najvećem broju domaćinstava navedena je kao posebno značajna mera isplate 100 evra punoletnim građanima (23);
- u jednom domaćinstvu kao posebno značajna mera navedena je „izolacija i zaštitna oprema“.

U skupu domaćinstava u kojima su mere države bile označene kao neadekvatne zabeleženi su sledeći rezultati:

- najveći broj ispitanika naveo je izostanak intenzivnije finansijske pomoći (10);
- nekoliko domaćinstava naglašeno je da su bile ukinute usluge koje su im bile neophodne (2);
- u nekoliko domaćinstava naglašeno je da nije bilo dovoljno informacija o tome gde i kako se može dobiti pomoć (2);
- takođe, u nekoliko domaćinstava navedeno je da su nedostajale mere zaštite (1), „osim hrane sve je bilo neadekvatno“ (1), „nije bilo podele paketa“ (1).

2.12 Ko vam je posebno pomogao tokom epidemije virusa COVID-19?

Vrsta podrške	Broj označenih odgovora
a. niko, snalazili smo se sami	40
b. rođaci, prijatelji, komšije	1
c. krizni štab opštine	-
d. centar za socijalni rad	1
e. Crveni krst	-
f. organizacije civilnog društva	25
g. drugo (navesti ko)	-

Prema percepciji ispitanika, institucije nisu imale posebnu ulogu u pružanju podrške građanima tokom trajanja epidemije.

U domaćinstvima u kojima je ispitivanje sprovedeno, najveći broj njih nije imao na koga da se osloni u kriznom periodu i po pravilu snalazili su se sami. Ukoliko je posebna podrška postojala i bila pružena, prema percepciji ispitanika, ona je stizala od organizacija civilnog društva.

2.13 Ukoliko je bilo podrške tokom epidemije virusa COVID-19, kako je ona pružena?

Podrška	Broj označenih odgovora
u novcu	2
u robi	33
u vidu usluga	9
bez odgovora	7

Najveći broj domaćinstava koji je tokom epidemije dobio podršku, ona je pružena u robi.

a) U novcu	
Podrška	Broj označenih odgovora
gotovina, uplata na račun	2
vaučeri za hranu ili druge potrebe	0

a.1:
a. 2:

U domaćinstvima u kojima je podrška bila pružena u novcu, ta podrška data je u gotovini ili uplatom na račun.

b) U robi	
Podrška	Broj označenih odgovora
b1. paketi hrane	26
b2. paketi vode	-
b3. paketi s higijenskim sredstvima	7
b4. ogrev	-
b5. navesti nešto drugo	-

U domaćinstvima u kojima je podrška bila pružena u robi, ona je najčešće bila pružena u paketima hrane. Deo podrške došao je u paketima s higijenskim sredstvima.

Kada je u pitanju pružanje podrške kroz usluge, samo u dva domaćinstva dobili su podršku u vidu usluga. Naglasili su da su dobili podršku u vidu savetodavnih usluga i informacija, i to u vidu informacija o školovanju dece onlajn.

2.14 Kakva podrška vam je najviše značila za vreme epidemije virusa COVID-19?

Podrška	Broj domaćinstava
a. u zadržavanju životnog standarda domaćinstva / socijalni transferi	1
b. u zadržavanju posla (podrška privredi i sl.)	5
c. hitno pružanje socijalnih usluga	6
d. pristup zdravstvenoj zaštiti	18
e. drugo	6
bez odgovora	5

Prema percepciji ispitanika iz najvećeg broja domaćinstava, podrška koja je za vreme epidemije najviše značila jeste pristup zdravstvenoj zaštiti. Iz ovoga proizilazi da najveći broj domaćinstava ima potrebu za funkcionalnim i pristupačnim sistemom zdravstvene zaštite i da je taj vid podrške među prioritetima ovih domaćinstava rangiran više od drugih prioriteta.

2.15 Kakva podrška vam je najpotrebnija u naredna tri meseca kako biste se izborili s posledicama epidemije virusa COVID-19?

Kao podršku najpotrebniju u naredna tri meseca, ispitanici su najčešće navodili finansijsku podršku, pomoć u pronalaženju posla, obezbeđivanje lekova, hrane za bebe i ogreva.

Domaćinstva u gradu Vranju

I Demograficki podaci

0 Opšta pitanja o domaćinstvu

0.1.1 Koliko članova ima domaćinstvo?

Broj članova	Broj domaćinstava
1 član	2
2 člana	13
3 člana	18
4 člana	24
5 članova	19
6 članova	4

Ispitivanje stavova obavljeno je u ukupno 80 domaćinstava, na području grada Vranja.

Sva domaćinstva ukupno imaju 297 članova.

0.1.2 Da li je vaša porodica jednoroditeljska (samohrani roditelj)?

DA	NE
23	57

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, jednoroditeljske porodice zastupljene su u udelu koji iznosi 28,7%.

0.1.3 Podaci o članovima domaćinstava starijim od 15 godina

0.1.3.1 Uzrast članova domaćinstava starijih od 15 godina:

Uzrast	Broj članova domaćinstava
15	7
17	9
18	6
16	11
19	6
21	3
24	6
29	1
25	1
20	5
23	5
28	1
26	3
27	2
33	1
31	4
37	6
39	7
38	7
30	2
34	3
32	1
35	1
36	2
33	1
47	15
48	13
49	4
42	5
46	8
43	7
45	10
40	6
44	3
50	3
51	2
52	6
57	7
55	2
56	3
53	1
59	4
58	2
66	5
65	10
67	9

U svim ispitanim domaćinstvima ukupan broj članova domaćinstava starijih od 15 godina jeste 250.

60	1
63	5
62	2
61	3
68	6
64	3
70	2
71	2

0.1.3.2 Najviši nivo obrazovanja

Obrazovanje	Broj članova domaćinstava
a. bez obrazovanja	45
b. osnovna škola	149
c. srednja škola	47
d. viša škola	1

U ukupnom broju članova ispitanih domaćinstava, oni sa nekim završenim nivoom obrazovanja (osnovnim, srednjim, višim) zastupljeni su u udjelu koji ukupno iznosi 66,3%.

0.1.3.3 Status zaposlenosti

Status zaposlenosti	Broj članova domaćinstava
a. školuje se, na obuci je	46
b. zaposlen	39
c. nezaposlen	138
d. nije sposoban za rad	15
e. u penziji je	22

Od ukupnog broja članova ispitanih domaćinstava, zastupljeni čine ideo koji iznosi 13%.

0.1.4 Tip naselja u kojem živite

Tip naselja	Broj domaćinstava
a. gradsko	80
b. prigradsko	-
c. podstandardno	-
d. seosko	-

Sva domaćinstva u kojima je ovaj deo ispitivanja stavova sproveden locirana su u gradskoj sredini.

0.2 Da li u domaćinstvu ima dece do 15 godina?

DA	NE
36	44

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, domaćinstva u kojima ima dece do 15 godina zastupljena su u udjelu koji iznosi 45%.

U domaćinstvima u kojima ima dece do 15 godina, dalji odgovori bili su kako sledi:

0.2.1 u 36 domaćinstava živi ukupno 56 dece uzrasta do 15 godina;

0.2.2 u 36 domaćinstava živi ukupno 15 dece predškolskog uzrasta (0–6 godina);

0.2.3 u 36 domaćinstava živi ukupno 41 dete osnovnoškolskog uzrasta (7–15 godina);

0.2.4 u domaćinstvima nema dece sa smetnjom ili invaliditetom.

0.3 Da li je neko od članova porodice starijih od 65 godina korisnik/-ica usluga socijalne zaštite?

DA	NE
1	79

U svim ispitanim domaćinstvima ukupan broj članova starijih od 65 godina koji su korisnici usluga socijalne zaštite jeste jedan.

0.4 Da li u domaćinstvu ima članova s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom?

DA	NE
39	41

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, domaćinstva u kojima ima članova s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom zastupljena su u udelu koji iznosi 48,7%.

Podaci o domaćinstvima u kojima ima članova s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom:

- u 14 domaćinstava živi ukupno po jedan član s hroničnim oboljenjem i/ili invaliditetom;
- u 6 domaćinstava žive po dva člana s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom;
- u 3 domaćinstva žive po tri člana s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom;
- u 1 domaćinstvu žive četiri člana domaćinstva s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom.

Ukupan broj domaćinstava u kojima članovi domaćinstva pružaju potrebnu negu hronično bolesnom/-im i/ili funkcionalno zavisnom/-im članu/-ovima domaćinstva i/ili se koriste određene usluge iz zdravstvenog sistema i/ili socijalne zaštite jeste 17.

U ovim domaćinstvima:

- u 11 slučajeva koristi se usluga patronažne službe;
- u 6 preostalih slučajeva, kao usluge koje koriste ispitanici su naveli sledeće:
 - Hitna pomoć;
 - Plaćam ženu da brine o meni;
 - Pratilac, sin;
 - Rodbina;
 - Pomoći pružaju članovi porodice;
 - Psihijatrija.

Ukupan broj domaćinstava u kojima su članovi domaćinstva s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom korisnici smeštaja u ustanovama socijalne ili zdravstvene zaštite (specijalizovanih bolničkih ustanova, domova za smeštaj osoba sa smetnjama u razvoju i sl.) jeste 13.

U ovim domaćinstvima, kao vrstu smeštaja koja se koristi, ispitanici su naveli:

- Specijalizovana bolnička ustanova (12);
- Bolnička usluga dijализ, lečenje šećerne bolesti.

0.5 Da li je neki član domaćinstva korisnik nekog novčanog davanja?

Novčano davanje	DA	NE
0.5.1 novčana socijalna pomoć	19	61
0.5.2 dečji dodatak	31	49
0.5.3 roditeljski dodatak	4	76
0.5.4 naknada zarade ili plate za vreme porodiljskog odsustva	1	79
0.5.5 ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta	4	76
0.5.6 osnovna prava boraca, vojnih invalida i porodica palih boraca	-	80
0.5.7 tuđa nega i pomoć	1	79
0.5.8 stipendija za srednjoškolce i/ili studente	3	77
0.5.9 jednokratna novčana pomoć lokalne samouprave (opština, grad)	8	72
0.5.10 drugo (navesti koje)		

Ukoliko je neki član domaćinstva korisnik novčanog davanja, to je onda dečji dodatak (najučestalije novčano davanje) i/ili je u pitanju novčana socijalna pomoć.

Kao druga novčana davanja ispitanici su naveli sledeće:

- penzija (2);
- siva ekonomija, npr. prodaja na pijaci;
- plata;
- nemačka porodična penzija od supruga;
- bavljenje muzikom;
- sezonski poslovi po Srbiji;
- povremeni sezonski poslovi po Srbiji;
- Ništa ne primamo.

0.6 Da li smatrate da je vaše domaćinstvo u stanju da pokrije neočekivani trošak u iznosu od 100 evra?

DA	NE
22	58

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, ona koja bi mogla da pokriju neočekivani trošak u iznosu od 100 evra zastupljena su u udelu koji iznosi 27,5%.

0.7 Koliki su mesečni prihodi po članu vašeg domaćinstva?

Mesečni prihod	Broj domaćinstava
do 50 evra	29
50–100 evra	28
100–200 evra	17
preko 200 evra	3
bez odgovora	3

U ukupnom broju domaćinstava, najviše je onih čiji je mesečni prihod po članu domaćinstva do 50 evra (36%), odnosno čiji je mesečni prihod po članu domaćinstva 50–100 evra (35%).

II. Odgovori na pitanja u kontekstu epidemije virusa covid-19

1. Nakon izbijanja epidemije VIRUSA COVID-19, šta se promenilo u vašem domaćinstvu?

Okolnost	Značajno pogoršanje	Delimično pogoršanje	Stepen promene			
			Bez promena	Delimično poboljšanje	Značajno poboljšanje	Bez odgovora
1.1 prihodi domaćinstva	70	8	2	-	-	-
1.2 mogućnost izmirivanja redovnih obaveza	57	21	2	-	-	-
1.3 kvalitet ishrane	38	37	4	-	-	1
1.4 ostvarivanje prava na redovnu zdravstvenu zaštitu (redovna terapija, zakazani pregledi...)	64	14	1	1	-	1
1.5 zabrinutost za sopstvenu i budućnost moje porodice	58	13	9	-	-	-
1.6 poverenje da će se neko pobrinuti za mene i moju porodicu	61	17	2	-	-	-
1.7 ³ mogućnosti za korišćenja usluga socijalne zaštite (gerontodomaćinica, pomoć u kući, dnevni boravak...)	1	-	-	-	-	-
1.8 ⁴ mogućnost organizovanja brige o deci	26	6	4	-	-	-
1.9 uslovi za školovanje dece	18	16	2	-	-	-
1. nešto drugo						

³ Domaćinstva koja su u opštem delu upitnika odgovorila da imaju korisnike usluga socijalne zaštite, odgovarala su na pitanje 1.7.

⁴ Domaćinstva koja su u opštem delu upitnika odgovorila da imaju decu u domaćinstvu, odgovarala su na pitanja 1.8. i 1.9.

Kao neke druge promene ispitanici navode:

- pomoć iz inostranstva od strane rođaka;
- neredovnu platu, otpuštanje s posla.

Prema percepciji ispitanika, najizrazitija pogoršanja dogodila su se u vezi s prihodima domaćinstva, mogućnošću izmirivanja redovnih obaveza, potom u vezi s ostvarivanjem prava na redovnu zdravstvenu zaštitu. Drastično je porasla i zabrinutost za sopstvenu i budućnost svoje porodice. Takođe, drastično je opalo poverenje ispitanika da će se neko pobrinuti za njih i njihove porodice.

U domaćinstvima s decom, ispitanici percipiraju kao značajno pogoršane okolnosti koje se odnose na mogućnost organizovanja brige o deci.

Direktan uticaj epidemije virusa COVID-19 na (formalnu i/ili neformalnu) radnu aktivnost člana domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu

2. Da li je epidemija virusa COVID-19 uticala na radnu aktivnost člana vašeg domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu?

Vrsta promene	Broj domaćinstava
a.	6
b.	27
c.	18
bez odgovora	29

- a. Sve je ostalo isto, radi se kao i pre krize (ako je odgovor pod a, preći na 2.1).
- b. Zadržao posao, ali je bilo uticaja krize (ako je odgovor pod b, preći na 2.2).
- c. Izgubio posao (ako je odgovor pod c, preći na 2.3).

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, ona u kojima je sve ostalo isto i radi se kao i pre krize čine ideo od samo 7,5%.

2.1 Da li smatrate da ćete moći da zadržite taj status i ukoliko se kriza nastavi?

a)	
DA	NE
2	4

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava u kojima nije bilo promena, duplo je manje onih koji veruju da će isti status moći da zadrže i ukoliko se kriza nastavi (2) nego onih koji ipak ne veruju da će isti status moći da zadrže (4).

2.2 Najznačajnija promena do koje je došlo na radnom mestu:

Okolnost	Broj domaćinstava
a.	1
b.	3
c.	1
d.	22

- a. Smanjena/povećana mi je zarada (smanjeno/povećano, za koliko %).
- b. Uvedeno je kolektivno plaćeno odsustvo.
- c. Na neplaćenom odsustvu sam.
- d. Nešto drugo (navesti šta) _____.

Kao najznačajnije promene do kojih je došlo na radnom mestu navode se sledeće:

- nedozvoljena prodaja na pijaci;
- siva ekonomija;
- privremeni radovi;
- zbog virusa COVID-19 ne radim privremene radove;
- pomoć od strane rođaka i sina;
- jednokratno povećanje penzije za 4.000 RSD;
- javni radovi (privremeno);
- prestanak privremenih radova zbog epidemije COVID-19;
- ne radimo;
- policijski čas;
- pomoć dece iz inostranstva;
- ostala sam bez posla usled pandemije;
- niko u porodici ne radi;
- ne radimo nigde;
- nemogućnost odlaska na sezonski rad zbog pandemije;
- niko iz porodice ne radi / nije zaposlen;
- ne primamo ništa.

2.3 Kako ocenjujete mogućnosti ponovnog pronaleta posla ili vraćanja na stari posao nakon kraja krize?

Mogućnost	Broj domaćinstava
1.	3
2.	8
3.	4
4.	2
5.	1

- 1 – nemoguće je
- 2 – minimalne su šanse
- 3 – šanse su pola-pola
- 4 – donekle izvesno
- 5 – potpuno izvesno

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava čiji su članovi koji ostvaruju najznačajniju zaradu izgubili posao, više je onih u kojima članovi ne veruju da će ponovo pronaći posao ili se na stari vratiti nego onih u kojima smatraju da je donekle ili potpuno izvesno da će se starom poslu vratiti pošto se kriza okonča.

Direktan uticaj epidemije virusa COVID-19 na potrošnju unutar domaćinstva

2.4 Da li je bilo promene u strukturi potrošnje u Vašem domaćinstvu?

DA	NE
71	9

- Da, bilo je promena u strukturi potrošnje (ako je odgovor „da“, postaviti pitanje 2.5).
- Ne, nije bilo promene u strukturi potrošnje, kupujemo isto što i pre krize.

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstva do promene u strukturi potrošnje došlo je kod 88,7% ispitanika.

2.5 Kako se promenila potrošnja u Vašem domaćinstvu nakon izbijanja epidemije virusa COVID-19?

Vrsta promene	Broj označenih odgovora
Vrsta promene	59
a. kupujem(o) samo osnovno, ostale rashode smo odložili	39
b. kupujem(o) jeftinije proizvode	22
c. kupujem(o) manje količine	2

Najveći broj domaćinstava kupovao je samo osnovne i jeftinije proizvode. Kao neku drugu promenu u potrošnji ispitanici navode neredovno snabdevanje zbog policijskog časa.

2.6 Koji deo ukupnih troškova domaćinstva, prema Vašoj proceni, čine hrana i bezalkoholna pića?

Vrednost	Broj domaćinstava
100%	44
90%	7
80%	4
70%	7
60%	6
50%	9
40%	-
30%	1
20%	1
10%	-
5%	1

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, najviše je onih u kojima hrana i bezalkoholna pića čine 100% ukupne potrošnje domaćinstva.

2.7 Da li je kao posledica krize došlo do promene rashoda za hranu i bezalkoholna pića?

DA	NE
60	20

- Da, kupujemo manje (ako je odgovor „da“, postaviti pitanje 2.8).
- Ne, kupujemo isto što i do sada.

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, ona u kojima je kao posledica krize došlo do promene u rashodima za hranu i bezalkoholna pića (kupuje se manje proizvoda) čine udjeli koji iznosi 75%.

2.8 Kako se promenila potrošnja u Vašem domaćinstvu za hranu i bezalkoholna pića?

Vrsta promene	Broj označavanja odgovora
a. kupujem(o) samo osnovno, ostale rashode smo odložili	54
b. kupujem(o) jeftinije proizvode	57
c. kupujem(o) manje količine	45
d. drugo (navesti šta)	5
bez odgovora	10

Najveći broj domaćinstava kupovao je samo osnovne, a ujedno i jeftinije proizvode. U približno istoj meri domaćinstva su bila u situaciji koja je uticala na to da kupuju i manje količine hrane i bezalkoholnih pića. Kao ostale promene u potrošnji, ispitanici navode:

- kupovinu maski, rukavica, alkohola, asepsola;
- kupovinu bez promene;
- pošiljke od rođaka iz inostranstva;
- kupovinu u skladu sa raspoloživom količinom para;

2.9. Da li postoje nužni rashodi kojih ste morali da se odreknete za vreme epidemije virusa COVID-19?

DA	NE	
69	11	<ul style="list-style-type: none"> - Da, rashode za (navesti šta). - Ne, sve nužne rashode uspevam da pokrijem.

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, ona u kojima su svi nužni rashodi mogli biti pokriveni za vreme epidemije zastupljena su u udjelu koji iznosi samo 13,7%.

Kao nužne rashode kojih su se bili odrekli, ispitanici navode rashode za struju, vodu, internet i poreze koji su vezani za kuću, lekove, sredstva za higijenu, ogrev, odeću, obuću, hranu i opremu za bebe.

2.10. Pod prepostavkom da će se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastaviti u naredna tri meseca, kako ocenjujete mogućnosti Vašeg domaćinstva:

Okolnost	Ocena						
	Veoma teško	Donekle teško	Ni teško ni lako	Donekle lako	Veoma lako	Bez odgovora	
a. da izmiri sve redovne obaveze koje ima?	64	13	3	-	-	-	
b. da priušti adekvatnu ishranu svim članovima domaćinstva?	51	24	5	-	-	-	
c. da dođe do informacija koje će im pomoći da se zaštite od prenošenja virusa?	23	47	10	-	-	-	
d. da priušti dovoljne količine zaštitnih maski, rukavica i sredstava za dezinfekciju za celo domaćinstvo?	57	18	5	-	-	-	
e. da obezbedi potreban novac za negu i brigu o starijim, hronično bolesnim i/ili funkcionalno zavisnim članovima domaćinstva?	68	7	1	-	-	4	
f. da obezbedi potreban novac za lekove i redovno lečenje?	51	22	7	-	-	-	

g. da obezbedi potreban novac za školovanje dece (ukoliko u domaćinstvu ima dece)?	59	7	5	-	-	9
h. da ostvari prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja i sl.)?	68	7	1	-	-	4

Prema percepciji ispitanika, u slučaju da se zahtevi za fizičkim distanciranjem nastave u naredna tri meseca, poteškoće ili izrazite poteškoće moglo bi se javiti u skoro svim pobrojanim aspektima funkcionisanja njihovih domaćinstava. Takođe, najizrazitije poteškoće moglo bi se javiti u nekoliko aspekata funkcionisanja domaćinstava – značajan broj ne bi bio u mogućnosti da izmiruje sve redovne obaveze koje ima; dalje, ne bi mogao da priušti ni dovoljne količine zaštitnih maski, rukavica i sredstava za dezinfekciju; potom, ni da obezbedi potreban novac za negu i brigu o starijim, hronično bolesnim i/ili funkcionalno zavisnim članovima domaćinstva; zatim, ne bi bio u mogućnosti da obezbedi novac potreban za školovanje dece (u domaćinstvima s decom), niti da ostvari prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja i sl.).

Ocena mera države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu

2.11 Kako ocenjujete mere države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom epidemije virusa COVID-19?

Ocena	Broj domaćinstava
a. kao adekvatne	5
b. nisu bile adekvatne	75
c. ne znam	-

- a. Kao adekvatne.
- b. Nisu bile adekvatne.
- c. Ne znam.

U nekoliko ispitanih domaćinstava preduzete mere ocenjene su kao adekvatne (6%), dok su u najvećem broju domaćinstava mere države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom epidemije bile ocenjene kao neadekvatne (94%).

U skupu domaćinstava u kojima su mere države bile označene kao adekvatne:

- veći broj njih naveo je kao posebno značajnu meru isplate 100 evra punoletnim građanima i meru jednokratne pomoći od 4000 RSD (3);
- preostala domaćinstva kao posebno značajne mere navela su „stipendiju“ (1) i „maske, rukavice, asepsol, informisanost, alkohol“ (1).

U skupu domaćinstava u kojima su mere države bile označene kao neadekvatne:

- najučestalije je naveden izostanak intenzivnije finansijske pomoći (61);
- sa značajnom učestalošću označeno je da su bile ukinute usluge koje su korisnicima bile neophodne (32);
- s izrazitom učestalošću označeno je da nije bilo dovoljno informacija o tome gde i kako dobiti pomoć (40).

Kao nešto drugo (6), ispitanici su naveli sledeće:

- Na lokalnu po republičkom proseku nije organizovana podela paketa.

- Nisam mogao da radim jer sam mesar i od toga zavisi cela porodica.
- Nije bilo dovoljno informacija od strane medicinskog osoblja.
- policijski čas;
- Davali su kako su kome hteli.
- otpuštanje radnika

2.12 Ko vam je posebno pomogao tokom epidemije virusa COVID-19?

Vrsta podrške	Broj označavanja odgovora
a. niko, snalazili smo se sami	47
b. rođaci, prijatelji, komšije	30
c. krizni štab opštine	1
d. centar za socijalni rad	7
e. Crveni krst	-
f. organizacije civilnog društva	4
g. neko drugi (navesti ko)	6

Najveći broj domaćinstava nije imao na koga da se osloni u kriznom periodu, te su se, po pravilu, snalazili sami. Takođe, ukoliko je podrška postojala, ona je stizala od rođaka, prijatelja, komšija. Kao druge vidove podrške navode:

- ženu koju plaćaju;
- privremene radove;
- samostalnu privatnu ordinaciju;
- NVO koja im je podelila maske (2);
- personalnog asistenta.

2.13 Ukoliko je bilo podrške tokom epidemije COVID-19, kako je ona pružena?

a) U novcu	
Podrška	Broj označavanja odgovora
a.1. gotovina, uplata na račun	75
a.2. vaučeri za hranu ili druge potrebe	-

Domaćinstva kojima je podrška bila pružena u novcu dobila su tu podršku u gotovini ili uplatom na račun.

b) U robi	
Podrška	Broj označenih odgovora
b.1. paketi hrane	5
b.2. paketi vode	-
b.3. paketi s higijenskim sredstvima	1
b.4. ogrev	-
b.5. navesti nešto drugo	6

Domaćinstva kojima je podrška bila pružena u robi najčešće su primila pakete hrane. Deo podrške došao je u paketima s higijenskim sredstvima.

c) U vidu usluge	
Podrška	Broj označenih odgovora
c.1. dobili smo savetodavnu pomoć kako da se zaštитimo	8
c.2. dobili smo informacije	6

c2). Dobili smo informacije	
Podrška	Broj označenih odgovora
c.2.1. o zaštiti tokom epidemije	27
c.2.2. o tome gde je i kako moguće tražiti finansijsku pomoć	-
c.2.3. o školovanju dece onlajn	6
c.2.4. navesti nešto drugo	-

Kada je u pitanju pružanje podrške kroz usluge, s najvećom učestalošću ispitanici su označili podršku dobijenu u vidu informacija o zaštiti tokom epidemije.

2.14 Kakva podrška Vam je najviše značila za vreme epidemije virusa COVID-19?

Podrška	Broj domaćinstava
a. u zadržavanju životnog standarda domaćinstva / socijalni transferi	13
b. u zadržavanju posla (podrška privredi i sl.)	10
c. hitno pružanje socijalnih usluga	5
d. pristup zdravstvenoj zaštiti	9
e. drugo	4
bez odgovora	39

Kao ostale vidove podrške ispitanici su naveli:

- pomoć od rođaka koja je stizala iz inostranstva;
- onlajn nastavu;
- finansijsku i zdravstvenu pomoć (lekove).

Ispitanici iz najvećeg broja domaćinstava nisu odgovorili na ovo pitanje.

Prema percepciji ispitanika iz jednog dela domaćinstava koji su odgovorili na ovo pitanje, za vreme epidemije podrška koja je najviše značila jesu socijalni transferi i zadržavanje posla. Iz ovoga proizilazi da jedan broj domaćinstava ima potrebu za podrškom koja će im omogućiti da zadrže životni standard domaćinstva, kao i za podrškom koja podrazumeva zadržavanje posla.

2.15 Kakva podrška vam je najpotrebnija u naredna tri meseca kako biste se izborili s posledicama epidemije virusa COVID-19?

- Treba obezbediti volontera koji će pomoći u kupovini i davanju informacija.
- Neophodno je savetovanje od strane doktora epidemiologa za pridržavanje mera i pravila.

- Mogućnost zapošljavanja i prekvalifikacija.
- Zapošljavanje i sigurnost zdravstvene zaštite.
- Održavanje mera stručne komisije medicinskog tima za virus COVID-19.
- Potrebni su socijalna pomoć, zapošljavanje, veća higijena i informisanost o virusu COVID-19.
- Pored prihoda, potrebna je pomoć od lokalne samouprave i centra za socijalni rad, kao i nastava onlajn (da se obezbede pametni telefoni).
- Potreban je veći pristup zdravstvenoj zaštiti i nabavka hrane i higijenskih potreba tokom epidemije virusa COVID-19.
- Potrebni su paketi sa higijenskim i dezinfekcionim sredstvima.
- Potrebna je podrška medicinskog osoblja.
- Neophodno je pridržavati se mera.
- Potrebni su ogrev, higijenska sredstva, maske, rukavice, alkohol.
- Potrebna su socijalna pomoć i higijenska sredstva.
- Neophodna je zdravstvena zaštita, testiranje, kako zbog nekog hroničnog oboljenja tako i zbog zaraze virusom COVID-19.
- Potrebna su dezinfekcionalna sredstva i novčana pomoć.
- Potrebne su maske, rukavice, alkohol, novčana pomoć.
- Neophodno je pridržavati se zdravstvenih mera koje donosi Ministarstvo zdravlja.
- Neophodno je obezbediti maske, rukavice, alkohol.
- Potrebna su sredstva za higijenu, ogrev, maske, rukavice.
- Potrebni su internet za decu za onlajn nastavu i novčana podrška od lokalne samouprave (jednokratna pomoć).
- Potrebna su sredstva za higijenu i novčana pomoć.
- Potrebne su maske, rukavice, higijena, dezinfekcionalna sredstva.
- Potrebni su ogrev, obuća i odeća za decu, obezbeđivanje zdravstvene zaštite i higijenskih sredstava.
- Potrebne su maske, rukavice, alkohol, veća zdravstvena podrška.
- Potrebni su veća novčana pomoć, maske, rukavice, alkohol.
- Neophodno je ostvariti pravo na socijalnu pomoć i rad.
- Potrebni su socijalna pomoć i informacije o virusu COVID-19, zapošljavanje da bismo mogli da plaćamo svoje potrebe.
- Neophodne su informacija od medicinskog osoblja i veća medicinska zaštita.
- Potrebni su stalni radni odnos (samohrana majka) i bolja zdravstvena zaštita.
- Treba omogućiti zapošljavanje, obuku koja će mi doneti zaposlenje, prekvalifikaciju za bolju budućnost, da ne idem na sezonske radove po Banatu.
- Potrebna je podrška u zdravstvenoj nezi.
- Potrebna je podrška medicinskog osoblja
- Bili smo radno angažovani ali trenutno nismo (na sezonskim poslovima u poljoprivredi), te je potrebno dugoročno zapošljavanje.
- Potrebni su veća materijalna obezbeđenost i zdravstvena zaštita od virusa COVID-19.
- Potrebni su veća zdravstvena zaštita i pomoć od ustanove za stara lica.
- Neophodna je podrška medicinskog osoblja s psihijatrije.
- Potrebno je veće pružanje socijalnih usluga, zdravstvene zaštite i informisanost o virusu COVID-19.
- Pored primanja, potrebno je zdravstveno medicinsko osoblje.
- Treba obezbediti ogrev, maske, rukavice, lekove, sredstva za dezinfekciju.
- Treba obezbediti higijenske pakete, maske, rukavice, drva.
- Treba obezbediti ogrev.
- Treba obezbediti ogrev, maske, rukavice, hranu.
- Treba obezbediti ogrev, maske, rukavice, asepsol.
- Potreban nam je ogrev, finansijska pomoć ili pomoć oko pronalaženja posla.
- Treba obezbediti drva, struju, vodu.

- Treba obezbediti ogrev, finansijsku pomoć, hranu, lekove, maske, rukavice.
- Treba obezbediti ogrev, hranu, lekove, maske, rukavice.
- Potrebna su drva i hrana.
- Treba obezbediti ogrev, hranu, higijenske pakete.
- Treba obezbediti drva, maske, rukavice, alkohol, higijenu.
- Treba obezbediti finansijsku pomoć, hranu i higijenske pakete, rukavice i maske, knjige za decu.
- Treba obezbediti rukavice, sredstva za dezinfekciju, ogrev, maske.
- Potrebni su nam hrana, lekovi, drva, alkohol, maske, rukavice.
- Treba obezbediti ogrev, hranu, maske, sapune, alkohol.
- Treba obezbediti drva, telefone za decu da prate nastavu, dezinfekciona sredstva i rukavice.
- Treba obezbediti ogrev, sredstva za dezinfekciju, telefone za decu da prate nastavu, maske, rukavice.
- Treba obezbediti ogrev, lekove, maske, rukavice, sredstva za higijenu.
- Treba obezbediti ogrev, sredstva za zaštitu od pandemije.
- Treba obezbediti ogrev, maske, rukavice, sredstva za higijenu, pelene za odrasle.
- Treba obezbediti ogrev, hranu, higijenske pakete, sredstva za dezinfekciju, maske, rukavice.
- Treba obezbediti maske, rukavice, sredstva za higijenu, ogrev, hranu.
- Treba obezbediti hranu, ogrev, maske, rukavice, sredstva za higijenu.
- Treba obezbediti hranu, ogrev, maske, rukavice, struju, vodu, sredstva za higijenu.
- Treba obezbediti hranu i ogrev.
- Treba obezbediti rukavice, maske i dezinfekciona sredstva.
- Treba obezbediti lekove, maske, rukavice, ogrev.
- Treba obezbediti maske, rukavice, ogrev, higijenska sredstva.
- Neophodna su sredstva za dezinfekciju, higijenska sredstva, ogrev, maske, rukavice.
- Treba obezbediti higijenska sredstva, maske, ogrev, rukavice.
- Treba obezbediti ogrev, hranu, maske, rukavice, sredstva za dezinfekciju.
- Neophodne su maske, ogrev, rukavice, higijenski paketi.
- Neophodne su maske, rukavice, dezinfekciona sredstva.

Domaćinstva u opštini Bujanovac

I. Demografcki podaci

0 Opšta pitanja o domaćinstvu

0.1.1 Koliko članova ima domaćinstvo?

Broj članova	Broj domaćinstava
2 člana	6
3 člana	4
4 člana	10
5 članova	13
6 članova	19
7 članova	8
8 članova	9
9 članova	2
10 članova	4
11 članova	2
14 članova	1

Ispitivanje je obavljeno u ukupno 79 domaćinstava na području opštine Bujanovac.

Sva domaćinstva ukupno imaju 465 članova.

0.1.2 Da li je vaša porodica jednoroditeljska (samohrani roditelj)?

DA	NE
15	64

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, jednoroditeljske porodice čine ideo koji iznosi 19%.

0.1.3 Podaci o članovima domaćinstava starijim od 15 godina

0.1.3.1 Uzrast članova domaćinstava starijih od 15 godina

Uzrast	Broj članova domaćinstava
19	5
15	1
17	6
18	5
16	7
22	4
20	8
28	6
23	4
25	6
26	7
24	3
27	2
30	14
32	7
34	10
31	1

U svim ispitanim domaćinstvima ukupan broj članova starijih od 15 godina jeste 244.

33	9
35	11
36	6
39	2
38	3
37	7
40	15
45	7
44	2
49	2
42	5
41	6
48	4
43	3
46	2
50	5
53	3
52	2
59	5
58	4
55	4
54	2
57	2
56	1
65	5
67	3
61	2
60	7
63	6
66	3
68	2
64	2
70	2

0.1.3.2 Najviši nivo obrazovanja

Obrazovanje	Ukupan broj članova domaćinstava
a. bez obrazovanja	69
b. osnovna škola	130
c. srednja škola	38
d. viša škola	-

U ukupnom broju članova ispitanih domaćinstava, članovi sa završenim nekim nivoom obrazovanja (osnovnim, srednjim) zastupljeni su u udelu koji ukupno iznosi 36%.

0.1.3.3 Status zaposlenosti

Status zaposlenosti	Broj članova domaćinstava
a. školuje se / na obuci je	5
b. zaposlen	22
c. nezaposlen	205
d. nije sposoban za rad	5
e. u penziji	8

Od ukupnog broja članova ispitanih domaćinstava, oni sa zaposlenjem zastupljeni su u udalu koji iznosi 4,7%.

0.1.4 Tip naselja u kojem živite

Tip naselja	Broj domaćinstava
a. gradsko	15
b. prigradsko	46
c. podstandardno	18
d. seosko	-

Domaćinstva u kojima je ovaj deo ispitivanja stavova sproveden locirana su pretežno u prigradskom području (58%), dok je manji broj njih lociran u kolektivnim smeštajima (podstandardna naselja, 23%) i u gradskoj sredini (19%).

0.2 Da li u domaćinstvu ima dece do 15 godina?

DA	NE
69	10

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, ona gde ima dece do 15 godina zastupljena su u udalu koji iznosi 87%.

U domaćinstvima u kojima ima dece do 15 godina, dalji odgovori bili su kako sledi:

- 0.2.1 u 69 domaćinstava živi ukupno 228 dece uzrasta do 15 godina;
- 0.2.2 U 69 domaćinstava živi ukupno 87 dece predškolskog uzrasta (0–6 godina);
- 0.2.3 U 69 domaćinstava živi ukupno 141 dete osnovnoškolskog uzrasta (7–15 godina);
- 0.2.4 U 69 domaćinstava živi ukupno dvoje dece sa smetnjom ili invaliditetom.

0.3 Da li je neki člano porodice stariji od 65 godina korisnik/-ica usluga socijalne zaštite?

DA	NE
2	77

U svim ispitanim domaćinstvima ukupan broj članova domaćinstava koji su stariji od 65 godina i korisnici su usluga socijalne zaštite jeste dva.

0.4 Da li u domaćinstvu ima članova s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom?

DA	NE
7	72

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, ona u kojima ima članova s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom čine udeo koji iznosi 9%.

Među domaćinstvima u kojima ima članova sa hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom:

- u pet domaćinstava živi ukupno po jedan takav član domaćinstva;
- u jednom domaćinstvu žive dva takva člana domaćinstva.

Postoji jedno domaćinstvo u kome članovi domaćinstva pružaju potrebnu negu hronično bolesnom/-im i/ili funkcionalno zavisnom/-im članu/-ovima domaćinstva i/ili se koriste određene usluge iz zdravstvenog sistema i/ili socijalne zaštite. U ovom domaćinstvu koristi se usluga patronažne službe.

Nema domaćinstava u kojima su članovi s hroničnim oboljenjima i/ili invaliditetom korisnici smeštaja u ustanovama socijalne ili zdravstvene zaštite (specijalizovanih bolničkih ustanova, domova za smeštaj osoba sa smetnjama u razvoju i slično).

0.5 Da li je neki član domaćinstva korisnik nekog novčanog davanja?

Novčano davanje	DA	NE
0.5.1 novčana socijalna pomoć	44	35
0.5.2 dečji dodatak	68	10
0.5.3 roditeljski dodatak	9	70
0.5.4 naknada zarade ili plate za vreme porodiljskog odsustva	2	77
0.5.5 ostale naknade po osnovu rođenja i nege deteta	11	68
0.5.6 osnovna prava boraca, vojnih invalida i porodica palih boraca	1	78
0.5.7 tuđa nega i pomoć	6	73
0.5.8 stipendija za srednjoškolce i/ili studente	2	77
0.5.9 jednokratna novčana pomoć lokalne samouprave (opština, grad)	2	77
0.5.10 drugo (navesti koje)		

Ukoliko je određeni član domaćinstva korisnik nekog novčanog davanja, to je onda dečji dodatak (najučestalije novčano davanje) i/ili je u pitanju novčana socijalna pomoć.

0.6 Da li smatrate da je Vaše domaćinstvo u stanju da pokrije neočekivani trošak u iznosu od 100 evra?

DA	NE
-	79

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, nema nijedno koje bi moglo da pokrije neočekivani trošak u iznosu od 100 evra.

0.7 Koliki su mesečni prihodi po članu vašeg domaćinstva?

Mesečni prihod	Broj domaćinstava
do 50 evra	52
50–100 evra	18
100–200 evra	7
preko 200 evra	2
bez odgovora	-

Od ukupnog broja domaćinstava, najviše je onih čiji je mesečni prihod po članu domaćinstva do 50 evra (66,6%).

II. Odgovori na pitanja u kontekstu epidemije virusa covid-19

1. Šta se promenilo u vašem domaćinstvu nakon izbijanja epidemije virusa COVID-19?

Okolnost	Stepen promene						Bez odgovora
	Značajno pogoršanje	Delimično pogoršanje	Bez promena	Delimično poboljšanje	Značajno poboljšanje		
1.1 prihodi domaćinstva	77	2	-	-	-	-	-
1.2 mogućnost izmirivanja redovnih obaveza	77	2	-	-	-	-	-
1.3 kvalitet ishrane	42	31	-	-	-	-	1
1.4 ostvarivanje prava na redovnu zdravstvenu zaštitu (redovna terapija, zakazani pregledi...)	52	23	4	-	-	-	-
1.5 zabrinutost za sopstvenu i budućnost moje porodice	71	6	-	1	1	-	-
1.6 poverenje da će se neko pobrinuti za mene i moju porodicu	68	11	-	-	-	-	-
1.7 ⁵ mogućnosti za korišćenja usluga socijalne zaštite (gerontodomaćinica, pomoć u kući, dnevni boravak...)	1	1	-	-	-	-	-
1.8 ⁶ mogućnost organizovanja brige o deci	54	11	3	-	1	-	-
1.9 uslovi za školovanje dece	50	14	4	1	-	-	-
1.10 nešto drugo							

Prema percepciji ispitanika, najizrazitija pogoršanja dogodila su se u vezi s prihodima domaćinstva i u vezi s mogućnošću izmirivanja redovnih obaveza. Drastično je porasla i zabrinutost za sopstvenu i budućnost svoje porodice. Takođe, u domaćinstvima s decom ispitanici percipiraju kao značajno pogoršane one okolnosti koje su u vezi s mogućnošću organizovanja brige o deci i školovanja dece.

⁵ Domaćinstva koja su u opštem delu upitnika odgovorila da imaju korisnike usluga socijalne zaštite – odgovarala su na pitanje 1.7.

⁶ Domaćinstva koja su u opštem delu upitnika odgovorila da imaju decu u domaćinstvu odgovorila su na pitanja 1.8. i 1.9.

2.12 Ko Vam je posebno pomogao tokom epidemije virusa COVID-19?

Vrsta podrške	Broj označenih odgovora
a. niko, snalazili smo se sami	27
b. rođaci, prijatelji, komšije	23
c. krizni štab opštine	-
d. centar za socijalni rad	4
e. Crveni krst	23
f. organizacije civilnog društva	1
g. neko drugi (navesti ko)	-

Prema percepciji ispitanika, institucije nisu imale posebnu ulogu u pružanju podrške građanima tokom trajanja epidemije. Najveći broj domaćinstava nije imao na koga da se osloni u kriznom periodu i, po pravilu, snalazili su se sami. Takođe, ukoliko je podrška postojala, ona je stizala od rođaka, prijatelja, komšija. Ukoliko je neka druga posebna podrška postojala i bila pružena, prema percepciji ispitanika, ona je stizala od Crvenog krsta.

2.13 Ukoliko je bilo podrške tokom epidemije virusa COVID-19, kako je ona pružena?

a) U novcu	
Podrška	Broj označenih odgovora
a.1. gotovina, uplata na račun	40
a.2. vaučeri za hranu ili druge potrebe	1

Domaćinstva koja su podršku dobila u novcu, ona im je bile pružena u gotovini ili uplatom na račun.

b) U robi	
Podrška	Broj označenih odgovora
b.1. paketi hrane	39
b.2. paketi vode	1
b.3. paketi s higijenskim sredstvima	15
b.4. ogrev	-
b.5. navesti nešto drugo	-

Domaćinstva kojima je podrška bila pružena u robi, dobila su najčešće pakete hrane. Deo pomoći došao je u paketima s higijenskim sredstvima.

c) U vidu usluge	
Podrška	Broj označenih odgovora
c.1. dobili smo savetodavnu pomoć kako da se zaštitimo	4
c.2. dobili smo informacije	6

c.2). Dobili smo informacije	
Podrška	Broj označenih odgovora
c.2.1. o zaštiti tokom epidemije	7
c.2.2. o tome gde je i kako moguće tražiti finansijsku pomoć	1
c.2.3. o školovanju dece onlajn	17
c.2.4. navesti nešto drugo	-

Direktan uticaj epidemije virusa COVID-19 na (formalnu i/ili neformalnu) radnu aktivnost člana domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu

2. Da li je epidemija virusa COVID-19 uticala na radnu aktivnost člana Vašeg domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu?

Vrsta promene	Broj domaćinstava
a. sve je ostalo isto, radi se isto kao i pre krize	12
b. zadržao posao, ali je bilo uticaja krize	16
c. izgubio je posao	24
bez odgovora	27

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, ona u kojima je sve ostalo isto i radi se kao i pre krize zastupljena su u udelu koji iznosi samo 15%.

2.1 Da li smatrate da ćete moći da zadržite taj status i ukoliko se kriza nastavi?

a)	
DA	NE
7	5

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava u kojima nije bilo promena nešto je više onih čiji članovi veruju da će isti status moći da zadrže i ukoliko se kriza nastavi (7) nego onih koji ipak ne veruju da će isti status moći da zadrže (5).

2.2 Najznačajnija promena do koje je došlo na radnom mestu

Okolnost	Broj domaćinstava
a.smanjena/povećana mi je zarada (smanjeno/povećano, za koliko %)	3
b. uvedeno je kolektivno plaćeno odsustvo	1
c. na neplaćenom odsustvu sam	2
d. nešto drugo	10

U domaćinstvima u kojima je došlo do smanjenja zarade konkretni odgovori su:

- Zarada mi je smanjena za 50%.
- Zarada mi je smanjena za 30%.
- Zarada mi je smanjena za 10%.

Kao neku drugu najznačajniju promenu do koje je došlo na radnom mestu ispitanici navode sledeće:

- Radim na pijaci, prodajem robu.
- Radim malterisanje kuća.
- Sve je isto.
- Nismo u radnom odnosu.
- Zarada je ostala ista.
- Ne radimo nigde.
- Dobio sam otkaz.
- Nismo u radnom odnosu .
- Ja sam muzičar, nema svadbi.
- Nisam radio ni pre epidemije virusa COVID-19.

2.3 Kako ocenjujete mogućnosti ponovnog pronaleta posla ili vraćanja na stari posao nakon kraja krize?

Mogućnost	Broj domaćinstava
1. nemoguće je	4
2. minimalne su šanse	14
3. šanse su pola-pola	3
4. donekle izvesno	2
5. potpuno izvesno	1

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava u kojima su članovi koji ostvaruju najznačajniju zaradu izgubili posao, najviše je onih gde članovi smatraju da su šanse da će ponovo pronaći posao ili se na stari vratiti nepostojeće ili minimalne.

Direktan uticaj epidemije virusa COVID-19 na troškove domaćinstava

2.4 Da li je bilo promene u strukturi potrošnje unutar Vašeg domaćinstva?

DA	NE
77	2

- Da, bilo je promena u strukturi potrošnje (ako je odgovor „da”, postaviti pitanje 2.5).
- Ne, nije bilo promene u strukturi potrošnje, kupujemo isto što i pre krize.

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, ona u kojima je bilo promena u strukturi potrošnje čine ogroman udeo od 97%.

2.5 Kako se promenila potrošnja vašeg domaćinstva nakon izbijanja epidemije virusa COVID-19?

Vrsta promene	Broj označenih odgovora
a. kupujem(o) samo osnovno, ostale rashode smo odložili	23
b. kupujem(o) jeftinije proizvode	35
c. kupujem(o) manje količine	37
d. drugo (navesti šta)	-

Najveći broj domaćinstava kupovao je jeftinije proizvode i manje količine proizvoda.

2.6 Koji deo ukupnih troškova Vašeg domaćinstva, prema Vašoj proceni, čine hrana i bezalkoholna pića?

Vrednost	Broj domaćinstava
100%	18
99%	1
95%	1
90%	39
80%	17
70%	1
60%	1
50%	1

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, najviše je onih u kojima hrana i bezalkoholna pića čine 90% potrošnje domaćinstva.

2.7 Da li je kao posledica krize došlo do promene rashoda za hranu i bezalkoholna pića?

DA	NE
78	1

- Da, kupujemo manje (ako je odgovor „da”, postaviti pitanje 2.8).
- Ne, kupujemo isto što i do sada.

U ukupnom broju ispitanih domaćinstava, ona u kojima je kao posledica krize došlo do promene rashoda za hranu i bezalkoholna pića (kupuje se manje proizvoda) zastupljena su u udelu koji iznosi 99%.

2.8 Kako se promenila potrošnja vašeg domaćinstva za hranu i bezalkoholna pića?

Vrsta promene	Broj označenih odgovora
a. kupujem(o) samo osnovno, ostale rashode smo odložili	15
b. kupujem(o) jeftinije proizvode	42
c. kupujem(o) manje količine	51
d. drugo (šta?)	-
bez odgovora	-

- a. Kupujem(o) samo osnovno.
- b. Kupujem(o) jeftinije proizvode.
- c. Kupujem(o) manje količine.
- d. Drugo (navesti šta)

Najveći broj domaćinstava kupovao je manje količine i jeftinije proizvode.

2.9. Da li postoje nužni rashodi kojih ste morali da se odreknete za vreme epidemije virusa COVID-19?

DA	NE
75	4

- Da, rashode za...
- Ne, sve nužne rashode uspevam da pokrijem.

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, ona u kojima su svi nužni rashodi mogli biti pokriveni za vreme epidemije čine samo 5%.

Kao nužne rashode kojih su se bili odrekli navode sledeće:

- rashodi za meso, ribu, čokolade, sok, voće;
- rashodi za meso, sok, slatkiše;
- rashodi za meso, ribu, patike za decu;
- rashodi za banane, meso, čips, internet;
- rashodi za cigarete, meso, sok, voće;
- rashodi za meso, sok, voće;
- rashodi za meso, tortu, sladoled;
- rashodi za meso;
- rashodi za meso, internet, grickalice za decu, slatkiše;
- rashodi za meso i cigarete;
- rashodi za meso i voće;
- rashodi za meso, internet i sok;
- rashodi za školu;
- rashodi za čokolade za decu;
- rashodi za meso i voće;
- rashodi za internet;
- rashodi za higijenske proizvode;
- rashodi za odeću i obuću;
- rashodi za slatkiše za decu;
- rashodi za sok;
- rashodi za cigare;
- rashodi za cigarete;
- rashodi za sok;
- rashodi za kupovinu odeće;
- rashodi za hranu;
- rashodi za slatkiše;
- rashodi za meso;
- rashodi za internet;
- rashodi za higijenske proizvode;
- rashodi za manikir i pedikir;
- rashodi za slatkiše;
- rashodi za hranu;
- rashodi za internet;
- rashodi za slatkiše;
- rashodi za internet;
- rashodi za hranu;
- rashodi za sok;
- rashodi za meso i sok;
- rashodi za internet;
- rashodi za čokoladu za decu;
- rashodi za sok;
- rashodi za šminku i frizuru (frizerski salon);
- rashodi za slatkiše;
- rashodi za sok;
- rashodi za meso;
- rashodi za slatkiše;
- rashodi za hranu;
- rashodi za slatkiše;
- rashodi za meso;
- rashodi za meso, burek, roštilj;
- rashodi za grickalice, slatkiše, meso;
- rashodi za meso, odeću, obuću, frizera;
- rashodi za voće i kvalitetniju hranu;

- rashodi za meso, voće, internet;
- rashodi za meso;
- rashodi za tablete i meso;
- rashodi za meso, internet, slatkiše;
- rashodi za meso, cigarete, slatkiše, voće;
- rashodi za voće;
- rashodi za meso i slatkiše;
- rashodi za tablete, voće, meso;
- rashodi za meso, grickalice, slatkiše;
- rashodi za čokoladu, sok, ribu;
- rashodi za cigarete, meso, sok, ribu, frizera;
- rashodi za pudere i kreme za decu, grickalice, meso;
- rashodi za internet, meso, slatkiše za decu, lekove;
- Živimo bedno, otprilike sve.
- rashodi za meso, ribu, odeću, obuću;
- rashodi za meso, internet;
- rashodi za voće i meso;
- rashodi za meso i cigarete;
- rashodi za meso, med, slatkiše za decu;
- rashodi za meso i tablete.

2.10. Pod pretpostavkom da će se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastaviti u naredna tri meseca, kako ocenjujete mogućnosti vašeg domaćinstva:

Okolnost	Veoma teško	Donekle teško	Ocena			
			Ni teško ni lako	Donekle lako	Veoma lako	Bez odgovora
a. da izmiri sve redovne obaveze koje ima?	74	5	-	-	-	-
b. da priušti adekvatnu ishranu svim članovima domaćinstva?	57	22	-	-	-	-
c. da dođe do informacija koje će članovima pomoći da se zaštite od prenošenja virusa?	34	34	5	4	2	-
d. da priušti dovoljne količine zaštitnih maski, rukavica i sredstava za dezinfekciju za sve članove?	48	28	2	1	-	-
e. da obezbedi potreban novac za negu i brigu o starijim, hronično bolesnim i/ili funkcionalno zavisnim članovima domaćinstva?	65	10	1	2	1	-
f. da obezbedi potreban novac za lekove i redovno lečenje, g) da obezbedi potreban novac za školovanje dece (ukoliko u domaćinstvu ima dece)?	66	8	5	-	-	-
g. da obezbedi potreban novac za školovanje dece (ukoliko u domaćinstvu ima dece)?	65	11	2	1	-	
h. da ostvari prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja...)?	63	12	2	2	-	-

- a) da izmiri sve redovne obaveze koje ima;
- b) da priušti adekvatnu ishranu svim članovima domaćinstva;
- c) da dođe do informacija koje će im pomoći da se zaštite od prenošenja virusa;

- d) da priušti dovoljne količine zaštitnih maski, rukavica i sredstava za dezinfekciju za celo domaćinstvo;
- e) da obezbedi potreban novac za negu i brigu o starijim, hronično bolesnim i/ili funkcionalno zavisnim članovima domaćinstva;
- f) da obezbedi potreban novac za lekove i redovno lečenje;
- g) da obezbedi potreban novac za školovanje dece (ukoliko u domaćinstvu ima dece);
- h) da ostvari prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja...)?

Prema percepciji ispitanika, a za slučaj da se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastave u naredna tri meseca, poteškoće ili izrazite poteškoće moglo bi se javiti u skoro svim pobrojanim aspektima funkcionisanja njihovih domaćinstva.

Međutim, prema percepciji ispitanika, takođe, najizrazitije poteškoće moglo bi se javiti u nekoliko aspekata funkcionisanja domaćinstava – najpre, značajan broj ne bi bio u mogućnosti da izmiruje sve redovne obaveze; dalje, ne bi mogao da obezbedi potreban novac za negu i brigu o starijim, hronično bolesnim i/ili funkcionalno zavisnim članovima domaćinstva; zatim, značajan broj ne bi mogao ni da obezbedi potreban novac za lekove i redovno lečenje; potom, većina domaćinstava ne bi mogla ni da obezbedi novac potreban za školovanje dece (u domaćinstvima s decom), niti da ostvari prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja...).

Ocena mera države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu

2.11 Kako ocenjujete mere države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom epidemije virusa COVID-19?

Ocena	Broj domaćinstava
a. kao adekvatne	41
b. nisu bile adekvatne	37
c. ne znam	1

U većini ispitanih domaćinstava mere su ocenjene kao adekvatne (52%), dok su u nešto manjem broju njih mere države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom epidemije bile ocenjene kao neadekvatne (47%).

U skupu domaćinstava u kojima su mere države bile označene kao adekvatne:

- najveći broj njih naveo je kao posebno značajnu meru isplate 100 evra punoletnim građanima (39);
- preostala domaćinstva kao posebno značajne mere navela su „informacije o tome kako dobiti pomoć” (1) i „kako se zaštititi” (1).

U skupu domaćinstava u kojima su mere države bile označene kao neadekvatne:

- manji broj domaćinstava naveo je izostanak intenzivnije finansijske pomoći (7);
- najveći broj domaćinstava naveo je da su bile ukinute usluge koje su korisnicima bile neophodne (27);
- manji broj domaćinstava naveo je da nije bilo dovoljno informacija o tome gde i kako dobiti pomoć (3).

Kada je u pitanju pružanje podrške kroz usluge, s najvećom učestalošću ispitanici su označili podršku koju su dobili u vidu informacija o školovanju dece onlajn.

2.14 Kakva podrška Vam je najviše značila za vreme epidemije virusa COVID-19?

Podrška	Broj domaćinstava
a. u zadržavanju životnog standarda domaćinstva / socijalni transferi	57
b. u zadržavanju posla (podrška privredi i sl.)	5
c. hitno pružanje socijalnih usluga	5
d. pristup zdravstvenoj zaštiti	3
e. drugo	-
bez odgovora	9

Prema percepciji ispitanika iz najvećeg broja domaćinstava, podrška koja je za vreme epidemije najviše značila jesu socijalni transferi. Iz ovoga proizilazi da najveći broj domaćinstava ima potrebu za podrškom koja će im omogućiti da zadrže životni standard domaćinstva.

2.15 Kakva podrška Vam je najpotrebnija u naredna tri meseca kako biste se izborili s posledicama epidemije virusa COVID-19?

Kao podršku najpotrebniju u naredna tri meseca, ispitanici su naveli kako sledi:

- finansijska podrška
- pomoć za odeću i obuću
- finansijska podrška
- finansijska podrška
- finansijska podrška
- finansijska podrška
- pomoć za hranu
- finansijska pomoć
- finansijska pomoć
- finansijska podrška
- finansijska podrška
- potreba za odećom
- potreba za hranom
- finansijska podrška
- finansijska pomoć
- potreba za odećom i hranom
- finansijska pomoć
- finansijska podrška
- finansijska podrška
- potreba za odećom
- finansijska podrška
- finansijska podrška
- finansijska pomoć
- odeća, hrana
- finansijska podrška

- potreba za hranom i ogrevom
- posao
- finansijska pomoć
- potreba za hranom
- finansijska pomoć
- potreba za hranom
- finansijska pomoć
- potreba za hranom
- potreba za novcem
- finansijska podrška
- neki posao, bilo koji
- posao za ženu
- „Ja sam povratnik iz Nemačke. Hteo sam da otvorim perionicu. Dva puta kod Kenana i ništa se ne dešava. Uvek neko kao dobije od HELP, a u stvari niko ne dobije. Da se preispita njegov rad malo jer se on obogatio preko nas Roma.“
- „Besplatan alat pošto radim kao građevinac. Više sam puta bio kod Kenana i ništa. Idiot od čoveka.“
- „Posao, grant. Dva puta sam bio kod Kenana. Neće da mi da ništa. Kako smo mi došli s Kosova, on se obogatio na naša leđa. Ovde je živeo u staru kuću pored nas i imao samo biciklu a sada sve.“
- „Finansijski grant za startap, Kenan ništa ne daje, tri puta konkurišem kod njega, a on vozi BMW.“
- finansijska podrška
- finansije
- finansijska podrška
- finansijska podrška, ogrev, plaćanje računa, posao za decu
- finansijska podrška, ogrev, posao
- finansijska podrška, u hrani i pronalaženju posla
- posao
- ogrev
- finansijska podrška i posao
- posao, startap
- startap i zapošljavanje
- finansijska i posao
- finansijska podrška, paketi hrane i higijena
- „Finansijska, grant za posao, Kenan kupio BMW od HELP-a“
- „Finansijska, posao, grant za pokretanje posla do 5.000 evra, jer Kenan ništa ne daje, samo on uzima.“
- finansije i posao
- finansije i ogrev
- finansije, paketi hrane, maske
- finansije, paketi hrane
- „Finansijska, za račune za struju i vodu ne možemo da platimo.“
- pronalaženje posla, finansije, higijenski paketi
- „Novac, maske, higijenski paketi, računi za struju i vodu da nam se plate.“
- posao bilo koji
- posao, stratap
- „Kenan je davao neke pakete, ali kada sam otišao da ga pitam rekao mi je da meni ne sleduje i pored toga što ne radim, a i samim tim što smo i komšije. Potreba za nekim poslom.“
- „Za startap bio sam kod Kenana više puta, neće da pomogne, a on se obogatio za kratko vreme, vozi BMW od 20.000 evra od romskih para.“
- finansije, bilo koji posao

- „Finansije za biznis da otvorimo nešto privatno. Kenan ništa ne daje od HELP, uzima sve on.“
- finansije, posao, hrana, maske, rukavice, drva
- finansije i ogrev
- finansijska podrška
- finansijska podrška, ogrev, plaćanje računa
- finansijska podrška, hrana, higijenski paketi, posao

GLAVNI NALAZI I PREPORUKE

- **Kroz institucije osigurati efikasnu, odgovornu i održivu podršku zajednici**

Ispitivanje je pokazalo da je najvećem broju romskih domaćinstava bila pružena neka vrsta podrške tokom epidemije.

Tako, u seoskim sredinama, najvećem broju domaćinstava koja su tokom epidemije dobila podršku, ta podršku data je u robi (uglavnom paketi hrane).

U Vranju je najveći broj domaćinstava koja su tokom epidemije dobila podršku, tu podršku dobio u novcu (u gotovini ili uplatom na račun), a sa značajnom učestalošću ispitanici su označili i podršku koju su dobili u vidu informacija o zaštiti tokom epidemije.

I u Bujanovcu je najveći broj domaćinstava koja su tokom epidemije dobila podršku, tu podršku dobio u novcu (u gotovini ili uplatom na račun), a sa značajnom učestalošću ispitanici su označili i podršku u robi (paketi hrane i paketi higijene). Kada je u pitanju pružanje podrške kroz usluge, s većom učestalošću ispitanici su označili podršku koju su dobili u vidu informacija o školovanju dece onlajn.

Međutim, u ukupnom broju ispitanih domaćinstava, broj onih u kojima su mere ocenjene kao adekvatne (35%) manji je u odnosu na broj domaćinstava u kojima su mere države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom epidemije bile ocenjene kao neadekvatne (65%).

Ujedno, ispitanici su ukazali i na to da su tokom epidemije bili prepušteni sami sebi i da su se mahom oslanjali na podršku komšija ili rodbine.

Tako u seoskim sredinama, prema stavovima ispitanika, najveći broj domaćinstava nije imao na koga da se osloni u kriznom periodu i snalazili su se, po pravilu, sami, a ukoliko je posebna podrška postojala i bila pružena, ona im je stizala od organizacija civilnog društva.

Takođe, u Vranju i Bujanovcu, prema stavovima ispitanika, najveći broj domaćinstava nije imao na koga da se osloni u kriznom periodu, a ukoliko je podrška postojala, stizala je od rođaka, prijatelja, komšija.

Iz navedenog proizilazi pre svega da u kriznom periodu zajednica nije prepoznala institucije kao čvrst oslonac i izvor podrške.

Rešenja koja su vlasti usvojile i sprovele nisu percipirana ni kao adekvatna da zadovolje postojeće potrebe, niti kao ona koja će na održiv način rešiti izazove s kojima se romska zajednica suočava redovno / s kojima se suočila tokom epidemije.

Iz navedenog proizilazi da bi buduće javne politike u ovoj oblasti trebalo da stvore sve uslove da institucije garantuju efikasnu, odgovornu i održivu podršku zajednici, što za sada nije praksa.

- **Kroz institucije osigurati efikasnu, odgovornu i održivu podršku zajednici**

Iz ispitivanja stavova proizilazi da je otpornost romske zajednice na dodatni pritisak koji epidemija stvara skoro nepostojeća.

Kao primer, u ukupnom broju ispitanih domaćinstva u seoskom području, ona u kojima su svi nužni rashodi mogli biti pokriveni za vreme epidemije zastupljena su u udjelu koji iznosi 14,6%.

Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava na području grada Vranja, ona u kojima su svi nužni rashodi mogli biti pokriveni čine ideo koji iznosi tek 13,7%.

U ukupnom broju ispitanih na području Bujanovca, ova domaćinstva zastupljena su u udjelu koji iznosi samo 5%.

Takođe, prema percepciji ispitanika u svim domaćinstvima, za slučaj da se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastave u naredna tri meseca, poteškoće ili izrazite poteškoće mogle bi se javiti u skoro svim aspektima funkcionalisanja njihovih domaćinstava.

Kao primer, gotovo da nema domaćinstava u seoskim sredinama koja bi bila u mogućnosti da izmiruju sve redovne obaveze koje imaju; dalje, kao poseban izazov percipiran je dolazak do informacija koje bi pomogle da se zaštite od prenošenja virusa; potom, kao izazov percipira se obezbeđivanje novca potrebnog za školovanje dece (u domaćinstvima sa decom) i, na kraju, ostvarivanje prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja...).

Na primer, u Vranju, značajan broj domaćinstava ne bi bio u mogućnosti da izmiruje sve redovne obaveze koje ima; dalje, ne bi mogao da priušti ni dovoljne količine zaštitnih maski, rukavica i sredstava za dezinfekciju; potom – ni da obezbedi potreban novac za negu i brigu o starijim, hronično bolesnim i/ili funkcionalno zavisnim članovima domaćinstva, kao ni novac potreban za školovanje dece (u domaćinstvima sa decom), a na kraju ne bi mogli da ostvare prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja...).

Takođe, u Bujanovcu, značajan broj domaćinstava ne bi bio u mogućnosti da izmiruje sve redovne obaveze koje ima; dalje, ne bi mogao da obezbedi potreban novac za negu i brigu o starijim, hronično bolesnim i/ili funkcionalno zavisnim članovima domaćinstva; zatim, ni da obezbedi potreban novac za lekove i redovno lečenje; potom, ni da obezbedi novac potreban za školovanje dece (u domaćinstvima sa decom), niti da ostvari prava na usluge zdravstvene i socijalne zaštite (npr. lečenje u slučaju zaražavanja, materijalna davanja...).

Iz ispitivanja stavova proizilazi da je otpornost zajednice na dodatni pritisak koji epidemija stvara skoro nepostojeća, a izvesno je da će protekom vremena situacija postajati alarmantnija.

O ovoj okolnosti donosioci odluka trebalo bi da posebno vode računa prilikom osmišljavanja i usvajanja mera radi suzbijanja epidemije, kako bi i adekvatan i delotvoran balans bio postignut.

Iz navedenog proizilazi da bi mere trebalo donositi pažljivije i u inkluzivnom procesu. Uz usvajanje adekvatnih mera, institucije bi trebalo i da osiguraju odgovarajući i održivu podršku romskoj zajednici.

- **Podrška u zapošljavanju, pronalaženju održivog zaposlenja i u samozapošljavanju**

Iako situacija ni pre epidemije nije bila bez teškoća, iz iskaza ispitanika proizilazi da su nove okolnosti značajno otežale položaj pripadnika romske zajednice koji rade i zarađuju.

Kao primer, u ukupnom broju seoskih domaćinstava najviše je onih u kojima je član domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu ostao bez posla (75,6%).

Takođe, u ukupnom broju ispitanih domaćinstava u Bujanovcu, domaćinstva u kojima je sve ostalo isto i radi se kao i pre krize zastupljena su u udelu koji iznosi 15%, dok su u Vranju domaćinstva u kojima je sve ostalo isto i radi se kao i pre krize zastupljena u udelu koji iznosi samo 7,5%.

Uz to, od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, značajno je više onih gde članovi koji ostvaruju najznačajniju zaradu i izgubili su posao ne veruju da će ponovo pronaći posao ili se na stari vratiti nego onih u kojima smatraju da je donekle ili potpuno izvesno da će se starom poslu vratiti pošto se kriza okonča.

Iz navedenog proizilazi, između ostalog, da je organizacija pružanja urgentne pomoći zajednici jednako važna kao i ponovno aktiviranje dobrih praksi / uspešnih inicijativa koje se tiču rada i zapošljavanja. Stoga smatramo da bi implementacija inicijativa koje daju rezultate, poput finansijske podrške samozapošljavanju, biznis-inkubatora, savetovališta i sl., prilagođenih formalno i sadržinski okolnostima epidemije, trebalo da bude deo budućih javnih politika koje regulišu ovu oblast.

- **Podrška za decu u školskom uzrastu, podrška porodicama s decom koja se školju**

Prikupljeni podaci ukazuju kako na život u siromaštvu velikog broja porodica, tako i na veliki broj dece u domaćinstvima koja su u školskom uzrastu. Izbijanje epidemije, ali i mogućnost njenog dužeg trajanja, pored brojnih drugih stalnih problema iznela je na videlo niz razloga za zabrinutost u romskim domaćinstvima kada je posredi školovanje dece.

Nove okolnosti otvaraju nova pitanja, kao što su postojanje uslova da se ova domaćinstva na jednak način kao i sva ostala prilagode novim okolnostima, tj. efektu koji one imaju na školovanje dece.

Kroz iskaze ispitanika u prvi plan došlo je i pitanje resursa koji su u novim okolnostima potrebni kako bi se osiguralo da deca prate nastavu (na primer, redovno napajanje strujom, TV prijemnici sa adekvatnim signalom i uslugom televizije, internet, pametni telefoni i tako dalje).

O ovim aspektima i okolnostima donosioci odluka trebalo bi posebno da vode računa prilikom osmišljavanja i usvajanja obrazovnih i drugih javnih politika i mera, kako bi adekvatan i delotvoran balans bio postignut. Iz svega ovoga proizilazi da bi mere trebalo donositi pažljivije i u inkluzivnom procesu. Uz usvajanje adekvatnih mera, institucije bi trebalo i da osiguraju odgovarajuću i održivu podršku domaćinstvima s decom.

- **Bez odlaganja osmisiliti i pružiti konkretnu pomoć kako bi se domaćinstva izborila s posledicama epidemije**

U ispitanim domaćinstvima identifikovane su urgentne potrebe za podrškom u vidu raznih sredstava (hrana, dezinfekciona sredstva, ogrev i sl.), kao i druge životne potrebe (pronalaženje ili pokretanje posla, pristup efikasnoj zdravstvenoj zaštiti i dr.) ključne za izlazak na kraj s posledicama epidemije.

Kao vidovi podrške koja je najpotrebnija u naredna tri meseca u seoskim domaćinstvima – najučestalije navedeni bili su: finansijska pomoć, pomoć u zdravstvenim uslugama i lekovima, pomoć za bebe i pomoć ili podrška u pronalaženju posla.

Kao vidovi podrške najpotrebnije u naredna tri meseca u vranjskim domaćinstvima – najučestalije navedeni bili su: potreba za higijenskim i zaštitnim sredstvima (dezinfekciona sredstva, maske, rukavice), pomoć u ogrevu, lekovima, efikasna i pristupačna zdravstvena zaštita (i u pogledu postojećih oboljenja i u pogledu rizika u kontekstu zaraze virusom COVID-19, uključujući tu i informisanje pacijenata i drugih građana o novom virusu), finansijska podrška i pomoć ili podrška u pronalaženju (dugoročnog, stabilnog) zaposlenja. Određen boj ispitanika naveo je i uslove za praćenje onlajn nastave (pametni telefoni za decu, internet, oprema za školu).

Kao najpotrebniji vidovi podrške u naredna tri meseca u domaćinstvima u opštini Bujanovac – najučestalije navedeni bili su: finansijska pomoć, potreba za hranom, odećom, higijenskim potrepštinama i ogrevom, potom pomoć ili podrška za pronalaženje (dugoročnog, stabilnog) zaposlenja ili za pokretanje sopstvenog posla.

- **Transparentan i odgovoran proces pružanja podrške i/ili raspodele pomoći**

U procesu ispitivanja prikupili smo svedočanstva tj. određene navode članova domaćinstava o nepravilnostima u procesu podele pomoći (videti u 2.15, opština Bujanovac). Bez ulaska u okolnosti i detalje pojedinačnih slučajeva, smatramo da poverenje zajednice grade transparentni i odgovorni akteri i procesi. Stoga bi već izgrađene i uspostavljene prakse dobre uprave i dobre antikorupcijske prakse doprinele izgradnji poverenja u slučajevima kada je u pitanju podrška koja dolazi iz bilo čijih sredstava, a posebno ukoliko je u pitanju podrška iz lokalnog i/ili republičkog budžeta. Antikorupcijske mere i mehanizmi morali bi biti neodvojiv deo celokupnih budućih procesa planiranja, organizovanja i distribucije pomoći i podrške, kao i budućih javnih politika u ovoj oblasti.

- **Osigurati usluge i informacije koje su nedostajale u periodu epidemije**

Ocenjujući mere države (na nacionalnom i lokalnom nivou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom epidemije virusa COVID-19, ispitanici su ukazali, između ostalog, i na neke od mera države koje nisu (samo) finansijske prirode, a koje prema njihovom mišljenju nisu bile adekvatne.

Na primer, u domaćinstvima u Vranju sa značajnom učestalošću označeno je da su bile ukinute usluge koje su korisnicima bile neophodne, kao i da nije bilo dovoljno informacija o tome gde i kako dobiti pomoć.

Takođe, u najvećem broju domaćinstava u Bujanovcu navedeno je da su bile ukinute usluge koje su korisnicima bile neophodne.

U tom smislu, ovu praksu potrebno je promeniti, tj. osigurati da informacije i usluge budu na efikasan i održiv način dostupne zajednici.

- **Evaluacija dosadašnjih politika i sprovođenja tih politika kao i mehanizama nadzora nad sprovođenjem odgovarajućih mera**

Mada je u fokusu ovog ispitivanja stavova položaj romske zajednice pod udarom epidemije, iz prikupljenog sadržaja mogu se izvesti i zaključci o ekonomskom položaju u kome se zajednica inače nalazi.

U Vranju, od ukupnog broja članova ispitanih domaćinstava, zaposleni su zastupljeni u udelu koji ukupno iznosi samo 13%. U Bujanovcu, taj ideo iznosi 4,7%, dok u ukupnom broju članova ispitanih seoskih domaćinstava nema članova porodica sa zaposlenjem.

U Vranju, od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, ona koja bi mogla da pokriju neočekivani trošak u iznosu od 100 evra čine 27,5%. U ukupnom broju ispitanih seoskih domaćinstava, ova domaćinstva zastupljena su u udelu koji iznosi 4,8%, dok u opštini Bujanovac nema domaćinstava koja bi mogla da pokriju neočekivani trošak u iznosu od 100 evra.

Takođe, među domaćinstvima u Vranju najviše je onih čiji mesečni prihod po članu iznosi do 50 evra (36%) odnosno čiji je mesečni prihod po članu domaćinstva 50–100 evra (35%). U ukupnom broju seoskih domaćinstava najviše je onih čiji je mesečni prihod po članu domaćinstva do 50 evra (53,6%), kao i u Bujanovcu, gde je najviše domaćinstava čiji je mesečni prihod po članu do 50 evra (66,6%).

I iz drugih podataka jasno je da je finansijska održivost najvećeg broja domaćinstava na samom minimumu – ona ne raspolaže resursima iz kojih bi se pokrili bilo koji drugi rashodi osim hrane.

Kao primer, odgovarajući na pitanje troškovima (u periodu epidemije) za hranu i bezalkoholna pića, u ukupnom broju ispitanih u seoskom području najviše je domaćinstava u kojima hrana i bezalkoholna pića čine 80% ukupne potrošnje; u Bujanovcu najviše je domaćinstava u kojima hrana i bezalkoholna pića čine 90% ukupne potrošnje, dok je u Vranju najviše domaćinstava u kojima hrana i bezalkoholna pića čine 100% ukupne potrošnje domaćinstva.

Sve što smo naveli nameće niz pitanja. Pre svega, koliko su reformske i druge politike u čijem su fokusu romska zajednica i smanjenje siromaštva zasta bile delotvorne? Da li je sprovođenje tih politika bilo adekvatno? Da li je suštinski dolazilo do implementacije ovih politika? Ili ipak nije?

Iz stavova sprovedenog ispitivanja proizilazi da je epidemija samo pojačala loše aspekte trenutnog položaja zajednice, donela nove terete i rizike u već postojeće probleme, koji nisu bili iskorenjeni.

Iz tog razloga smatramo da bi temeljna evaluacija dosadašnjih politika i sprovođenja tih politika kao i mehanizama nadzora nad sprovođenjem odgovarajućih mera trebalo da bude predviđena u budućim javnim politikama koje regulišu predmetne oblasti. Takođe, smatramo da bi i uz buduće politike koje se odnose na romsku zajednicu trebalo uvesti efikasan i blagovremen mehanizam praćenja i evaluacije.

* * *

Ovde navedene preporuke formulisali smo na osnovu elemenata odgovora ispitanika iz svih domaćinstava, koji su prema našem mišljenju posebno značajni. Sadržaj prikupljen tokom ispitivanja stavova otvara prostor za dodatne nijanse, analize, zaključke i preporuke.

